

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 27.01.2021
Published /Yayınlanma 31.03.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Mamane Balla, O. (2021). Nijer Anayasal Değerlendirmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 739-747.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2361>

Oumarou MAMANE BALLA

<https://orcid.org/0000-0002-3738-1252>

Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuk, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya/ TÜRKİYE

NİJER ANAYASAL DEĞERLENDİRMESİ NİJER CONSTITUTIONAL EVALUATION

ÖZET

Çağdaş dönem anayasa hukukunun büyük bir önemi olduğu belirtilmektedir. Böylece devletin yönetim sistemini ve dayandığı ilkeler kuralını açık bir şekilde göstermektedir. Her hukuk kuralının temelinde bir değer yatmaktadır. Bu değerler ve bu değerleri koruyan davranış normları, yazılı olsun olmasın ideal bir merciden gelmiştir. Hukuk hayatın temelidir. Hak, eşitlik ve özgürlük olmadığı yerde kaos meydana gelir. Hukuk kurallarına bağlı kalmak toplumsal barışı sağlar. Özgürlüğün varlığı için hukuk kurallarına ihtiyaç duyulur. Çünkü ancak hukuk kuralları içerisinde özgürlükten söz edilebilir. Dünya çapında önemli siyasal, toplumsal ve hukuksal değişikliklere yol açmış ve devrimlerin hukuk alanındaki etkisi en başta ve esas itibarıyla anayasal açıdan ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ister politik olsun ister sosyal ya da ekonomik olsun tüm hayat düzeni için hukuk büyük bir önem taşır. Hukuk kuralları, kişilerin ve toplumun yetki ve görevlerini, bireylerin özgürlüklerini, diğer kişilerle olan ilişkilerini düzenlemektedir. Böylece hukuk kuralları bireylere bir yandan görevler yükler, diğer yandan haklar ve yetkiler tanırlar. Şu hâlde; bireylerin birbirleriyle ve toplumla ilişkilerini düzenleyen emirler, yasaklar ve yetkiler içeren, devlete yapıtırma bağlanmış kaidelere hukuk kuralları adı verilir. Toplum yaşamıyla hukuk özdeşleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nijer, Hukuk sistemi, Anayasa.

ABSTRACT

It is stated that the constitutional law of the modern period has great importance. Thus, it clearly shows the state's administrative system and the rule of principles on which it is based. A value underlies every rule of law. These values and the norms of behavior that protect these values, whether written or not, came from an ideal authority. Law is the foundation of life. Where there is no right, equality, and freedom, chaos occurs. Legal rules are needed for the existence of freedom. Because freedom can only be mentioned within the legal rules. It led to important political, social, and legal changes throughout the world and the impact of the revolutions in the field of law emerged from the constitutional point of view in the first place. Therefore, the law is of paramount importance to the whole order of life, be it political, social, or economic.

Legal rules regulate the powers and duties of individuals and society, the freedom of individuals, and their relations with other people. Thus, the rules of law impose duties on individuals on the one hand and give rights and powers on the other. Then; The rules that regulate the relations of individuals with each other and with the society, which contain orders, prohibitions, and powers, and are sanctioned by the state, are called legal rules. Law has become synonymous with social life.

Keywords: Niger, Legal system, Constitution.

1. GİRİŞ

Bir ülkedeki hukuk düzeninin temel kurucu metni olarak Anayasanın genel kurgu ve felsefesinin saptanması ve incelenmesi, kuşkusuz kolay gerçekleştirilebilecek bir iş değildir. Bununla birlikte, anayasada öngörülen belli bazı temel hususları inceleyerek o anayasaya ilişkin belli bazı genel çıkarımlarda bulunmak mümkün gözükmektedir.

Nijer anayasalarının hükümet sistemi konusundaki tercihi 1960 yılından itibaren yarı başkanlık sisteminden yana olmuştur. Nijer Devleti, bağımsız ve egemen bir Cumhuriyettir. Nijer

Issue/Sayı: 67

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

Cumhuriyeti'nin Başkenti Niamey'dir. Nijer'in ulusal simgesini "Turuncu, Beyaz ve Yeşil" renklerden oluşan üç renkli bayrak oluşturmuştur.

Nijer'in Anayasası'nda öngörülen koşullar dâhilinde, seçimler tek dereceli veya iki dereceli olabilir. Fakat daima genel, eşit ve gizlidir. Egemenlik devletin üst yasasıdır, bu anayasaya tabi uygulanır ve hiçbir birey, insanların hiçbir kısmı egzersiz kabul edemeyiz. Nijer devletinin hükümlerine herhangi bir yasa, yasal ve idari aykırı hareket geçersizdir.

2. DEVLET KAVRAMININ TANIMI

İnsanın, devlete ihtiyacı vardır (Şenel, 1980, s. 282) Çağdaş dönemde devlet, insana doğumunun, ölümünün ve yeryüzündeki varlığının resmi ve yasal falcılarını veren şeydir. Dolayısıyla "Devlet, belirli bir bölgeye sahip olan kalıcı ve bağımsız bireyler grubudur." (Al-Tayeb, 2000, s. 25). Aynı şekilde Metwally tarifinde devlet, "Belirli bir ülkede yaşayan bir milleti yasal olarak temsil eden ve kamu otoritesine sahip tüzel kişilerdir. Bu hükümet insanlar arasındaki ilişkileri düzeltir, diğer devletler ile dış ilişkileri sağlar ve sınırlarını düşmanlara karşı korur" (Al-Sharif, 1432, s. 20).

2.1. Devletin Unsurları

Devletin birinci unsuru olan insan topluluğuna hukukta millet denir. Millet, birbirine birtakım bağlarla bağlanmış olan insanlardan oluşmuş bir topluluktur. Devletin ikinci unsuru olan toprak unsuruna hukukta ülke denir. Ülke, belirli insan topluluğunun devamlı olarak yaşayabileceği ve egemenlik kurabileceği, belirli sınırları olan bir toprak parçasıdır. Devletin üçüncü unsuru olan iktidar unsuruna hukukta egemenlik denir. Egemenlik, en üstün otorite demektir (Layla, 1969, s. 25). Devletin varlığından bahsedebilmek için, insan topluluğunun belirli bir ülke üzerinde en üstün otoriteye sahip olması gerekir. Dolayısıyla bu iktidarın da az çok uzunca bir süre devam etmesi gereklidir. Devletin unsurlarını şu şekilde özetleyebiliriz;

- İnsan unsuru,
- Devlet unsuru,
- Egemenlik unsuru,
- Kişilik veya Şahsiyet unsuru (Göze, 1959, s. 5)

Christopher Pierson, Modern Devlet isimli eserinde devletin 8 ayırıcı özellik bulundurması gerektiğine dikkat çekmiştir, bu 8 özellik şu şekildedir:

1. Şiddet araçlarının tekel denetimi
2. Toprak
3. Egemenlik
4. Yurttaşlık
5. Kişisel olmayan iktidar
6. Kamu bürokrasisi
7. Anayasallık
8. Meşru yetki (Al-Sharif, 1432, s. 56).

2.2. Kuruluşları Açısından Devlet Biçimleri

2.2.1. Basit ve Birleşik Devletler

Basit devlet, devletin gücünün bölünmediği devlet biçimidir. Temel özelliği siyasi birliğidir. Yani yürütme, yasama ve yargı makamının bölünmemiş olmasıdır. Anayasanın birliği ve devletin yasaları ile karakterizedir. Basit devletlerin yönetim şekli tek bir sistemdir. Günümüzde çoğu ülkeler basit yönetim sistemi sahiptir. Örneğin; Fransa, Mısır, Suudi Arabistan, Japonya, Çin vb. (İbrahim, 1994, s. 20).

Birleşik ise, Amerika Birleşik Devletleri gibi iki veya daha fazla eyaletten oluşan bir sistemdir. Eski SSCB, eski Yugoslavya ve ABD gibi devletlerdir. Bu devletler, devlet birlikleri veya aralarında devlet toplumları olmak üzere iki şekilde oluşturulur. Eyalet federasyonları kişisel veya gerçek bir birliğe bölünmüştür (Çam, 2005, s. 87-88). Diğer devlet biçimleri sistemi yani egemenlik unsuru açısından devlet biçimleri, monarşik devlettir (Odeh, 2009, s. 33).

2.2.2. Demokratik Devlet

Demokrasi, tüm vatandaşların aynı hak ve eşitliğe sahip olduğu bir hükümet biçimidir. Aynı zamanda devlet politikasının sistemini ve biçimini açıklar.

Demokrasi, tarih boyunca çeşitli şekillerde uygulanmıştır. 1789 Fransız Devrimi'nden sonra demokrasi, ondokuzuncu ulusal egemenlik ilkesiyle yan yana görülmeye başlamıştır. Yirminci yüzyıllarda birçok milletler de bu ilkeye dayalı bir demokrasi biçimini benimsemiştir. Ulusal egemenlik ilkesine dayanan demokrasilerde vatandaşlar, hükümet iradelerini çeşitli şekillerde kullanabilirler (Odeh, 2009, s. 34).

2.2.3. Anayasının Esasları

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Uluslararası İnsan Haklarına ve bütün ECOWAS üye devlet sistemi demokratik şekline bağlı kalmayı taahhüt etmiştir. Devletin temel ilkeleri, sosyal adalet ve ulusal dayanışma, devlet ile din ayrılma ve halkın halk tarafından ve halk için yönetimidir". Nijer diğer ülkeler gibi, uluslararası insan hakları sözleşmesine ve afrika bölgeleri hukuk anlaşmaları imza atan ülkelerden biridir. (OUA-UA- ECOWAS sözleşmeleri gibi) bütün üyeleri bağlı kalmaları zorunda kılmıştır.

Nijer; bölünmez, laik, demokratik, sosyal bir Cumhuriyettir. Köken, ırk veya din ayrımı yapmaksızın, tüm vatandaşların yasa önünde eşitliğini garanti eder. Her inanca saygılıdır. İdari yapısı, yerinden yönetim esasına dayanır. Kadın ve erkek, sosyal sorumluluklarda aynıdır ve kanunun önünde eşittir.

2.2.4. Devlet ve Egemenlik

Egemen devlet, kendi iradesiyle hareket eden anayasa hazırlama ve diğer işler düzenleyen devlet demektir. Devlet egemenliğinin iç ve dış olmak üzere iki tarafı vardır. İç egemenlik, devlet kudretini; devletin siyasi iktidarının, diğer iktidar sahibi gerçek ve tüzel kişilerin üzerinde olmasını, emretme ve yön verme yetkisine sahip olmasını ifade ederken; dış egemenlik ise kısaca "bağımsızlık"tır. Nijer devleti bağımsız ve egemen bir Cumhuriyettir. Nijer Cumhuriyeti'nin Başkenti Niamey'dir. Nijer'in ulusal simgesi turuncu, beyaz ve yeşil renklerden oluşan 3 renkli bayraktır.

Nijer'nin milli Marş "La Nigérienne", "Nijerliler"dir. Cumhuriyetin sembol ifadesi "Kardeşlik, İş ve İlerleme"dir. Nijer Cumhuriyeti'nin resmi dili Fransızcadır, ayrıca yerel dil de kullanılmaktadır.

Devlet, halkın kendi kültür ve dillerini kullanmasını teşvik etmelidir. Nijer Anayasası'nda belirtilen şartlara göre seçimler tek dereceli veya iki dereceli olabilir. Fakat, her zaman genel, eşit ve gizlidir. Egemenlik, devletin üst yasasıdır ve bu anayasaya göre uygulanır; hiçbir birey, insanların hiçbir kısmı, ayrıcalıklı kabul edilemez. Nijer Devleti hükümlerine aykırı herhangi bir yasa, yasal ve idari hareket geçersizdir.

2.2.5. Laiklik

Laiklik, Yunancada "Laikos" yani halka ilişkin anlamında kullanılmıştır. Laikos manası, dini sınıfa üye olmayan bireylere veya kitlelere atıfta bulunmak için kullanılır. Latince "Laique", Fransızca "Laicite" kelimeleri kullanılmıştır (Robert, 1991, s. 1066). Fransızcadaki "Laicite", "laisit" terimi, sivil toplum ile dini toplum arasındaki ayrım ilkesini ifade eder (Robert, 1991, s. 138). Laiklik, din ve devlet işleri arasındaki ayrımı, devletin dinlere karşı tarafsızlığı ve siyasal sistemin dine değil, akla ve bilime dayanan insan iradesinden kaynaklanması anlamına gelir (Al-Tayeb, 2000, s. 51). Laiklik ilkesinin iki boyutu vardır, din özgürlüğü ve dinin devletten ayrılmasıdır. Din özgürlüğü, inanç ve ibadet özgürlüğünü içerir.

Nijer Anayasası'nın ilk paragrafına göre "Herkes din, inanç, vicdan ve kanaat hürriyetine sahiptir." Anayasaya göre "Nijer bölünmez, laik, demokratik sosyal bir Cumhuriyettir. Köken, ırk veya din ayrımı yapmaksızın, tüm vatandaşların yasa önünde eşitliğini garanti eder. Her inanca saygılıdır."

Bu durumda Nijer'in laik sisteminde devletin bütün din mensuplarına eşit davranması gerekmektedir. Bu sebeple laiklik dediğimizde, devletin bir resmi dini olmamalıdır. Devletin, din kurumlarını etkileyemeyeceği gibi, din kurumları da devlet kurumlarını etkileyemez. Laik bir toplumda devlet işleri dini bir temele oturtulamaz. Bilmemiz gereken tek şey "Laiklik dinsizlik demek değildir."

2.2.6. İnsan Kişisel Hakları ve Devletin Amaç

İnsanlar arasında din, renk, ırk, cinsiyet, yaş, vs. ayrımı yapmadan insanlar arasında saygı, sevgi, dostluk duygularını geliştirmek, insanın insan olma onuru ile sahip olması gereken hakların tümü "İnsan Hakları" anlamına gelmektedir. İnsan hakları, kişileri devlet iktidarını kullananlardan koruyan, korumalı ve devredilemezdir. İnsan onurunun ve insan hayatının korunmasını gerektiren her hak, bir insan hakkıdır (İbrahim, 1994, s. 45).

En kutsal ve dokunulmaz insan hakkı olarak nitelendirilen yaşam hakkı, öldürülmeme hakkını ifade etmektedir. Bu, bir yandan devletin yetkisi altındaki kişileri öldürmeme, diğer yandan da başka kişiler tarafından öldürülmelerini engelleme taahhüdü anlamına gelir. Uluslararası insan hakları hukukunda ilk sırada yer alan yaşam hakkı ilkesi, insan hakları kapsamındaki bir haktır. Bu hak kanunla korunmaktadır ve hiç kimse bu haktan keyfi veya kasıtlı olarak yoksun bırakılamaz.

Nijer Anayasası'na göre insan haklarının temeli olan iki hak açıklanmıştır. Bunlar, özgürlük ve eşitliktir. İnsanlar, haklar yönünden eşit ve özgür doğarlar. İster koruyucu ister cezalandırıcı olsun herkes yasa önünde eşittir ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeye göre özgürlük, insanın her türlü baskıdan kurtulmuş olması demektir. Özgürlük, insanın başkalarına zarar vermemek kaydıyla her istediğini yapabilmesidir. Öngörülen 10. madde şöyle ifade etmektedir, "Herkes, düşünce ve inanç özgürlüğüne sahiptir. İnsanın düşünce ve inançlarını, serbestçe başkalarına iletmesi en doğal hakkıdır".

2.2.7. Özgürlükler, İnsan Hakları ve Ödevleri

Nijer Anayasası'nın 10. maddesinde bahsedildiği gibi "Kişilerin onuru kutsaldır. Devlet tarafından korunan hak ve özgürlükler dokunulmazdır, devredilemez ve daimi saygı ve koruma görevi bulunmaktadır. Bunlar dünyada insan toplumunun temelidir, barış ve adaletin garantisidir."

Kişi; yaşama, fiziksel ve manevi bütünlük hakkına sahiptir; hiç kimse insanlık dışı zulüm, aşağılama ve işkenceye tabi tutulamaz. Hiç kimse başkasının emri ile yasadışı iş yapmamalıdır. Nijer Kanunu'nun 44. maddesinde "Kimse keyfi olarak tutuklanamaz ve hapsedilmez, kimse yasalar haricinde özgürlüğünden yoksun bırakılamaz." denilmiştir. İnsan hakları hiçbir istisnai durum veya acil ihlali haklı göstermemelidir.

Aynı şekilde 12. maddede bahsedildiği gibi "Herkesin temel hak ve özgürlükleri vardır, kimseye devredilemez. İnsan hakları ve özgürlükleri, bireyin topluma, aileye ve diğerlerine karşı görev ve sorumluluklarını içerir. Temel hak ve hürriyetler, özlere dokunulmaksızın anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve sadece kanunla sınırlandırılabilir. Herkes düşünce, felsefi inanç, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir.

Tüm vatandaşların gösteri yapma hakkı vardır. Aynı şekilde tüm vatandaşlar siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar için bir dernek kurma hakkına sahiptir. Tüm vatandaşlar ülkede seyahat etmekte özgürdür. Aynı şekilde devlet topraklarında faaliyette bulunma hakkına sahiptir.

Çalışmak herkes için bir hak ve görevdir. Devletin belirlediği koşullarda herkes çalışabilir. Cinsiyet, ırk, din, görüş veya diğer ayrımcılık gibi nedenlerle kimse işini inkâr edemez. Aynı zamanda delegeler, her işçinin çalışma koşulları belirlenirken söz hakkına sahiptir. Tüm çalışanlar grev hakkına sahiptir ve yürürlükteki grev kanunları çerçevesinde hareket edebilirler. Nijer'in zenginlikleri devredilemez. Tüm Nijerlilerin, bu zenginlikten adil bir şekilde yararlanmaları gerekir. Vatandaşlar; miras, kültür ve çevre korunması hakkına sahiptir.

Her vatandaş anayasa, yasa ve yönetmeliklere uymak ile görevlidir. Her vatandaş ülkesine sadık olmalı, demokratik değerlere hoşgörü göstermeli ve seçimlere katılmalıdır. Her vatandaş başkalarının fikirlerine saygı göstermek ile görevlidir. Her vatandaş, kamu yararı için sosyal yükümlülüklerini kanunla belirlenen koşullarda yerine getirmeli ve vergi koyma gücü ölçüsünde katkıda bulunmalıdır. Her vatandaş için vatani savunmak kutsal bir görevdir. Kamusal mallar kutsaldır ve dokunulmazdır.

Herkes kamu malına kesinlikle saygı göstermeli ve onları korumalıdır. Sabotaj, vandalizm, zimmet, zimmete para geçirme veya yasadışı zenginleştirme gibi herhangi bir işlem yasa ile cezalandırılır.

3. DEVLETİN YÜRÜTME YETKİSİ

3.1. Cumhurbaşkanı

Nijer'in Cumhurbaşkanı, anayasaya saygı duyulmalıdır. Ulusal bağımsızlık, devletin bütünlüğü ve anlaşmalara saygı da garanti edilmelidir. Cumhurbaşkanı, doğrudan genel oy ile seçilir. Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır ve iki kez aday gösterilebilir. Cumhurbaşkanlığı görevi herhangi bir durumda iki defa devam ettirilemez. Cumhurbaşkanı, salt çoğunluk ile seçilir. İlk tur oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, ikinci tur seçimden sonraki on dördüncü günden sonra yeniden seçim yapılır. Bu ikinci tura sadece, daha çok oy alan iki aday katılabilir.

Nijer Anayasası'na göre yeni Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki en az 60 gün ve en fazla doksan gün içinde oylama yapılmasıyla gerçekleşir. Cumhurbaşkanı en az altmış gün önce seçim günü belirler. Oylama ilk turda son sonuçların açıklanmasından sonra; ikinci tura ihtiyaç varsa da on dördüncü gün içinde belirlenmelidir. Seçim kampanyası otuz gün önce açılır ve seçim arifesinde saat 12'ye kadar kapatılır. İkinci turda ise seçim kampanyası ilk turda sonuçların açıklanmasından sonraki gün açılır ve saat 12'ye kadar ikinci turda oyların arifesinde kapanır.

Nijer Anayasası'na göre en çok oy alan aday, mutlak çoğunlukla cumhurbaşkanı olacaktır. Eğer ilk turdan sonra hiçbir aday bu çoğunluğa ulaşamazsa madde 28 uyarınca ikinci bir oylama olacaktır. En çok oyu alan iki aday, ikinci tura kalabilir. Anayasa mahkemesi, bir organik kanunla belirlenmiş koşullar altında seçim kampanyası ve propaganda araçlarının kullanılmamak için adayların eşitliği düzenini temin edecektir.

3.2. Cumhuriyetin Temel Organları

Nijer Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı görevine başlarken Anayasa Mahkemesi önünde aşağıda belirtildiği şekilde yemin etmesi gerekir:

“Ben....., yasalara uygun olarak seçilen Cumhurbaşkanı olarak, anayasal kurumların savunulmasına ve saygı göstereceğime, mahkeme kararlarının hükümlerine uyacağıma; toprak bütünlüğü ve ulusal bağımsızlığı koruyacağıma Nijer halkının önünde ve şerefim üzerine yemin ederim.

Bu yemini Kuran-ı Kerim'e el basarak gerçekleştirmesi gerekir.

Açılış töreninden sonra kırk sekiz (48) saat içinde Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi'ne resmi bir yazılı yeminli ifadesini gönderir. Anayasa Mahkemesi, başkanın göreve başlamadan önce hazır bulunup bulunmadığına dair yazılı bir açıklama yapmalıdır. Cumhurbaşkanı, kendi kontrolü altındaki idare veya kurumlar için kamu ve özel piyasa teşebbüsüne katılamaz. Bu kanun; Başbakan, Bakanlar ve Anayasa kurumlarının başkanları için de geçerlidir.

3.2.1. Bakanlar Kurulu

Nijer Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı, Başbakanı tayin eder. Bakanlık görevleri, Başbakanın istifasıyla sona erer. Başbakanın önerisi üzerine hükümetin diğer üyelerini atar ve görevden alır. Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu'na başkanlık eder. Cumhurbaşkanı milletın birliğini ve devletin bütünlüğünü temsil eder.

3.2.2. Milletın Temsili/ Meclis

Milletın temsilcisi, Nijer Ulusal Meclisi'dir. Bu “Assemble Nationale” olarak adlandırılır. Millet meclisi milletvekilleri, doğrudan genel oy ile seçilir. Görev süreleri beş yıldır. Bu görev yenilenmiş olabilir. Milletvekili olmak için asgari yirmi beş yaşını doldurmuş olma şartı içerir. Milletvekillerinin üçte ikisi, ulusal liste orantılı, temsili oylama ile seçilir.

Nijer Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Meclis Başkan Yardımcısı, cumhurbaşkanlığı görevlerini üstlenir ve cumhurbaşkanının yetkilerini kullanır. Bu vekilliliğin maksimum süresi doksan gündür.

Anayasa Mahkemesi tarafından tanınan mücbir sebep halleri vakum cumhurbaşkanı seçimleri için oy pusulası halinde başladıktan sonra en az otuz beş gün, en fazla elli gün olmalıdır.

Cumhurbaşkanı, ulusal bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve ulusal birlikle görevlendirilir. Ulusal savunmadan sorumludur, Milli Savunma Yüksek Konseyi Başkanı'dır, orduların başıdır. Cumhurbaşkanı, bütün askeri işleri atar.

3.2.3. Hükümet

Nijer'in Anayasası'na göre (52. madde) Hükümet Başbakanı Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve kaldırılabilir. Başbakan, Cumhurbaşkanı'na hükümet yapısını ve bileşimini önermektedir. Cumhurbaşkanı Başbakan'a danıştıktan sonra bakanları atar ve onların işlevini sonlandırır. Başbakan, Cumhurbaşkanı'na karşı sorumludur. Hükümet üyeleri Başbakan önünde kendi bölümlerinin yönetiminden sorumludur. Bakanlar Kurulu, bakanlar kararından ortaklaşa sorumludur. Başbakanın göreve getirilmesinden sonra Millet Meclisi'nde oylama olmadan, tartışma ardından genel bir politika açıklaması yapılmalıdır.

Başbakanın tüm sivil işleri atama hakkı vardır ve sadece Cumhurbaşkanı'na ait olanlar muaf edilir. Başbakan yasa ve mahkeme kararlarının uygulanmasını sağlar. Başbakan, sosyal diyalogun geliştirilmesi, sosyal ortaklar ve siyasi partilerle anlaşmaların uygulanması sorumluluklarını sağlamalıdır. Başbakan, bakanlıklar arası konseylere başkanlık eder. Başbakan, bakanlık toplantılarına başkanlık amaçlı bir bakan atar. Başbakan seçtiği bakanlara bazı yetkilerini verebilir.

3.2.4. Cumhurbaşkanı ve Millet Meclisi İlişkiler

Nijer'in Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı ve Millet Meclisi ilişkilerinden biri, her yıl bir organik kanun yasa tarafından finans yasaları devletin yapan harcamalarını ve kaynakları belirlenir. Her yıl düzenleme kanunu mali sonuçlarını bulur ya da önceki yılın maliye yasası sonuçları ve tahminleri arasındaki farklılıklar onaylanır.

Finans kanunları, Sayıştay Bürosu ve Ulusal Meclis raporlarına göre oylanır. Devletin ekonomik ve sosyal refah sektörü, programların hedefleri ile belirlenir. Taslak maliye ise Ulusal Meclis oylaması ile dengeli bir bütçe hazırlanmalıdır. 15 Ekim'den önce Taslak Maliye kanunu Hükümet tarafından Ulusal Meclise el koyar. Aynı zamanda 31 Aralıktan önce Maliye Kanunu oylanmalıdır. 31 Aralık'ta eğer bütçe oylanmazsa Maliye tasarısı bir kararmane tarafından uygulanabilir. Onbeş gün içinde özel oturumda Hükümet Ulusal Meclisin onayını onaylamalıdır. Eğer Ulusal Meclis oturumunun sonunda bütçe uygulanmazsa nihayet bir yönetmelikte uygulanır.

Eğer bu sürenin sonunda mali işler çıkarılmazsa Cumhurbaşkanı'nca Millet Meclisi tarafından kabul edilen değişiklikler dikkate alınarak kararmane uygulanabilir. Yukarıda verilen prosedür ile yılın bütçe kanunu uygulanmazsa Cumhurbaşkanı acil talep yardımıyla Millet Meclisi yetkilendirmesi ile vergi toplamalıdır. Cumhurbaşkanı yetkisi kararmane ile önceki yılın bütçesini uzatmalıdır.

Sayıştay, epost finans yasalarının uygulanmasını kontrol eder. Millet Meclisi tarafından kabul edilen finans yasa Cumhurbaşkanı'na gecikmeksizin iletilir. Cumhurbaşkanı on gün içinde yasa yürürlüğe koyar. Sekiz günden sonra kabul edilen yasa iletilmelidir. Aynı zamanda on günlük dönemde Cumhurbaşkanı istediği yeni müzakere için posta yoluyla Ulusal Meclisin gönderdiğini reddedemez.

4. ANAYASA MAHKEMESİ

Nijer Anayasa Mahkemesi, seçim ve insan hak ve özgürlükleri ile yetkili mahkemedir. Anayasa Mahkemesi tarafından yasaların, kararnamelerin, içtüzüklerin ya da uluslararası anlaşmaların anayasaya uyumlu olup olmadığını yargılar. Anayasa Mahkemesi kişinin kamu özgürlük ve temel haklarının kullanılmasını garanti eder. Anayasa Mahkemesi tarafından ulusal seçimlerde düzgünlüğünü sağladığını ve referandum son sonuçları ilan eder.

Nijer Anayasa Mahkemesi yasama, yürütme yetkileri ve devletin diğer organlarının faaliyetlerinin düzenlenmesi ve işleyişi ile ilgili organıdır.

Nijer Anayasa Mahkemesi şekillendirmesi:

- Kanunlar yayımlanmadan önce anayasayla uyumlu olmalıdır,

- Çekişmeli ulusal seçimler ve içtüzükler; Ulusal Meclis, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Yüksek İletişim Kurumu, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu, Ulusal İnsan Hakları Kurumu, Ombudsman, Yüksek Kurul yerel yönetimleri anayasaya uygundur.

- Anayasal kurumlar arasında güçlerin çatışmaları ve Mahkemelerde aykırılık kaldırılır.

Cumhurbaşkanı ilan etmeden önce organik yasaların Anayasa Mahkemesi'ne sunulması zorunludur. Sıradan yasalar ilan edilmeden önce Cumhurbaşkanı ya da Ulusal Meclis Başkanı veya onda biri milletvekilleri tarafından Anayasa Mahkemesi'ne sevk edilebilir.

Anayasa Mahkemesi itibaren bir ay içinde karar verilmesi prosedür koşulları organik bir yasa ile belirlenir. Temyiz tarafından kanunun yürürlüğe girmesi süresini askıya alır. Anayasa mahkemesi, anayasaya aykırı bir hükmü geçersiz hale getirir ve ilan ederek uygulamaz.

Başvuran davacı herhangi Mahkemeye Anayasa'ya aykırılık davası açabilir. Mahkeme itiraz ile davayı askıya almalı ve Anayasa Mahkemesi'ne göndermelidir. Bu durumda on beş gün itibariyle Anayasa Mahkemesi karar vermektedir.

Anayasa Mahkemesi hakem olarak kamu otoriteleri, devlet ajanları ve vatandaşları ihlal eden temel hak ve özgürlükleri yargılamalıdır. Anayasa Mahkemesi insan hakları ulusal kurumu tarafından kavranabilir. Anayasa Mahkemesi içtihatları konusunda diğer mahkeme yargı üzerinde önceliğe sahiptir.

150. madde'de öngörülen uluslararası taahhütler onaylanmadan önce Cumhurbaşkanı ya da Ulusal Meclis Başkanı veya bir milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesi önüne getirilmelidir. Otuz gün içinde Anayasa Mahkemesi uluslararası taahhütlerde Anayasaya aykırı hükümleri inceler. Eğer herhangi bir aykırı hüküm olursa uluslararası taahhütler onaylanmadan önce Anayasa bunları değiştirmiştir.

4.1. Yargı

Devletin yargı görevi bağımsızdır. Yargı gücü tüm idari, adli ve savunma kuvvetlerine Yargıtay, Denetçiler, nihai mahkeme kararı taraflarıyla bağlıdır, hükümetlerin mahkemesi icra edilir. Nijer Anayasası'na göre görevli olan hakimler ile ilgili yerine getirirken sadece hukuk otoritesindedir. Hakimler ve yargıçlar yalnızca yasanın öngördüğü koşullar altında görevden ihrac edebilir. Yargı Kurulunun onayı ve Adalet Bakanının önerisi üzerine hâkimler ve Cumhuriyet Savcısı, Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Yüksek hakimler kurulu onayı olmadan önce atama ya da yargıç atanması geçersiz sayılır.

Nijer'in Anayasası 78. maddesine göre Yargı Yüksek Kurulu 17 üyesi olan Cumhurbaşkanı başkanlığındadır:

- Adalet Bakanı, Başkan Yardımcısı,
- Yargıtay Birinci Başkanı,
- Yargıtay Başsavcısı,
- Temyiz Mahkemesi İlk Başkanı tarafından seçilir,
- Mahkeme Genel Kurulu'nda seçilen yargıtay iki hakimler tarafından belirlenir,
- Yargıtay, Cumhuriyet savcılığı meslektaşları tarafından atanır.
- Hakim, Adalet Bakanlığı bünyesindeki meslektaşları tarafından atanır.
- İstinaf Mahkemelerinin genel kurulunda altı hakim seçilir.
- Başkan, Asliye Mahkemesindeki meslektaşları tarafından atanır.
- Savcı, meslektaşları tarafından atanır.
- Yüksek Yargı Kurulu düzenlenirken, bu göreve yargıtay birinci hakim başkanı başkanlık eder. Çalıştırılan organizasyon ve diğer beceriler, Yüksek Hakimler Kurulu, bir organik yasa ile tanımlanır.

4.1.1. Yargıtay ve Sayıştay

Yargıtay, devletin idari ve adli konularda en yüksek mahkemesidir. Yargıtay, yürütme yetkililerinin yönetmelik ve eylemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyen ilk ve son derece mahkemesidir (Madde 79). Yargıtay, Sayıştay'ın kararlarını temyiz yoluyla bildirmelidir. Yüksek mahkeme idari uyuşmazlıkları, mahkemelerin kararlarının temyizini, itiraz veya iptal aracılığıyla bildirmelidir.

Tüm konularda Yargıtay, alt mahkemelerin bozma veya iptal eden yargıları tarafından son çare eylem yoluyla ilan eder. Yargıtay'a yürütme, yasama, idari ve adli konularda başvurulmaktadır. Anayasa tarafından Yargıtay'ın diğer nitelikleri bir organik kanunla belirlenir. (Madde 80).

Özellikle Yargıtay üyeliği herhangi bir kamu veya özel fonksiyonları ile uyumsuzdur. Suçüstü durumlar dışında yargıtay genel kurulunun toplantıya önceden onayı ile, Yargıtay Hakimleri cezai konularda dava, gözaltına alma veya tutuklama hakkı olamaz. Yargıtay mahkemesi yargı yetkisini belirler (Madde 81).

Sayıştay ise mahkeme kamu maliyesini kontrol eder (Madde 83). Sayıştay'ın yargı ve danışma fonksiyonları vardır. Devletten mali yardım alan kamu hesapları, bölgesel ve yerel yönetimlerin, kamu kurumları, kamu ve tüm kurum kuruluşları ile ilgili kuralları bildirmelidir. Tüm konuları aynı zamanda seçim kampanyalarındaki hesapları da verilen kanunla bildirmelidir. Sayıştay, Anayasa Mahkemesi tarafından alınan maliye ifadelerinin izlenmesinden sorumludur. Sayıştay bir rapor hazırlar; Cumhurbaşkanı ve Millet Meclisi'ne gönderir.

4.1.2. Adalet Yüksek Mahkemesi

Bir Yargıtay üyesi, Bir Anayasa Mahkemesi üyesi, Ulusal Meclis tarafından seçilen Sayıştay üyesi ve altı milletvekili Yüksek Adalet Mahkemesi'ni şekilendirir (Madde 84).

Mahkeme üyelerinin her biri kendi akranları tarafından seçilir. Yüksek Adalet Divanı Başkanı üyeleri, Yüksek Adalet Divanı tarafından seçilen yargıçlardır. Yüksek Mahkeme kararları itiraz veya revizyon etmemelidir.

Nijer Anayasası'na göre, Yüksek Mahkeme yapılan eylemler üzerinde yargı yetkisine sahiptir veya görevlerinin vesilesiyle:

- Cumhurbaşkanı'nı vatana ihanet ile
- Başbakan ve hükümetin diğer üyelerini de suçlar.

Cumhurbaşkanı yeminini ihlal ettiği zaman ihanet vardır (Madde 86). Cumhurbaşkanı iddianamede milletvekillerinin onda biri tarafından talep edilir.

Müdahale söz konusu ise ancak Ulusal Meclis üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile gizli oyla yapılabilir. Cumhurbaşkanı suçlandığı zaman Yüksek Adalet Divanı kararını teslim edinceye kadar Ulusal Meclis Başkanının değişikliği uygulanır. Soruşturma ve yargılama ile her şeyi bırakmalıdır. Yüksek Adalet Mahkemesi tarafından Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Hükümet üyeleri gözaltındayken görev yapmamalıdır.

Cumhurbaşkanı görev süresince hiçbir Nijer hukuk mahkemesi ya da idari merci önünde tanıklık etmeye zorlanamaz, hiçbir hukuk davasına konu edilemez ya da suçlamalara, kovuşturma ya da soruşturmaya tabi tutulamaz. Cumhurbaşkanının görev süresi boyunca ertelenmiş dava ve kovuşturmanın tamamı Cumhurbaşkanının görev süresinin sona ermesini takiben bir ay içinde yeniden açılır ya da Cumhurbaşkanı aleyhine başlatılır (Nijer Anayasası, s. 54)

5. DEĞERLENDİRME

Nijer Cumhuriyeti bağımsız ve egemen bir devlettir. 1960 Anayasası, Nijer anayasal tarihinde dönüm noktasıdır. Aynı şekilde devletin bağımsızlığının tarihisidir. Demokratik ve laik ilkelere dayanarak devletin bağımsızlığını kazanmıştır. Yani tarihimizde, demokratik prosedürler çerçevesinde meydana gelmesi bakımından tektir. Bu anlayış, ulusal egemenlik ilkesinin bir sonucudur. Nijer Anayasasına göre devlet bütünlüğü ve milletin birlik ve beraberliği devlet başkanının asli görevidir.

Devletin iradesi çoğulcu demokrasi, Birlik ve ulusal bütünlük ile bir hukuk devleti inşa etmektir.

- Devletin iradesi ile ulusal egemenlik, toprak bütünlüğü ve karşılıklı çıkar için eşitlik ve saygı ilkelerine dayalı tüm dünya halkları ile dostluk ve işbirliği ilişkileri kurulmalıdır.
- Nijer halkı, anayasal meselenin kabulü veya red ilişkin tutumlarını belirlemede özgürdür.

6. SONUÇ

Anayasa kelimesi bir kavram olarak eski çağlara dayanmaktadır. Bu nedenle eski çağlardan günümüze kadar siyasal düşüncenin en önemli tartışma konularından biri olarak kabul edilmektedir.

Bugünkü anlamda anayasa, 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra Batı Avrupa'daki mutlakiyetçi krallıklara karşı verilen mücadelenin bir sonucu olarak doğmuştur. Günümüz modern manasında anayasa, devletin yönetim sistemi belirler, yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin netleştirilmesini sağlar. Bireylerin hak ve özgürlüklerini teminat altına alır. Anayasalar, yapım yöntemlerine ve öngörülen durumun biçimlerine göre sınıflandırılır. Nijer Anayasası, 1960'tan beri yarı başkanlık sisteminden yanadır. Nijer Anayasası'nın esas amacı yöneticilerin keyfi davranışlarını engellemektir.

Nijer Anayasası'nda öngörülen şartlara göre seçimler bir veya iki aşamalı olabilir. Fakat, her zaman genel, eşit ve gizli olarak tutulmalıdır. Egemenlik devletin üst yasasıdır, bu anayasaya tabi uygulanır ve hiçbir birey, insanların hiçbir kısmı ayrıcalıklı kabul edilemez. Nijer Devleti hükümlerine aykırı herhangi bir yasa, yasal ve idari hareket geçersizdir.

KAYNAKÇA

- AL-SHARİF, M. bin Ş., (1432, AH). A-davlat İslamiyya Bayin-al Din ve-l Medina, Al-Bayan Magazine.
- AL-TAYEB, H. A. (2000). A-davlat-ul Asriyya, Kahire, Davlat-ul Muasasat, Darul Sakafa.
- ÇAM, E. (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Dar Yayınları.
- DAVER, B. (1993). *Siyasal Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- GÖZE, A. (1959). *Devletin Ülke Unsuru*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay.
- İBRAHİM, M. (1994), *Malim-ul Al-fikir Al-siyasi hadisa v-el Mouaasira*. Beyrut: Ezz El-Din Darul Tibaa ve Neşir.
- LAYLA, M. K. (1969). *Nizamul Asiyasa; A-davla ve-l Hukuma*. Beyrut: Dar Al-Nahda Al-Arabiya.
- ODEH, A. F. (2009). *Mukaran-tul A-nuzmul Siyasiya*. Filistin: Al-Quds University Publications.
- ROBERT, P. (1991). *Dictionnaire de La Langue Française*. Paris : Le Robert, Maison d'edition.
- ŞENEL, A. (1980). *İlkel Topluluktan Uygur Topluma*, 1. Baskı, Ankara : Bilim ve Sanat Yayınları.
- STREER, J. (1982). *The Intermediate Origins of the Modern State*. Beirut: Dar al-Tanweer Printing and Publishing.
- ZABUNOĞLU, Y. K. (2015). *Kamu Hukukuna Giriş*. İstanbul: İmaj Yayıncılık